

ε Πανελλήνιο
ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Εκπαίδευση & Πολιτισμός
στον 21ο αιώνα

13-14 Μαΐου
2023

Μικρά χεράκια – μεγάλες δημιουργίες: Η Τέχνη στην προσχολική εκπαίδευση με έργα μεγάλων ζωγράφων

Κωνσταντίνα Μούτσιου

ΠΕ 60 2^ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Konstantinamoutsiou848@gmail.com

Λαμπρινή Αγγέλη

ΠΕ 60 3^ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ

lamprini.angeli@gmail.com

Αγγέλης Αλέξανδρος

ΠΕ 60, ΠΕ 18 12^ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΤΑΣ

imaretarta@hotmail.com

Θεοδωρή Ελένη

ΠΕ 60 ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΜΠΕΣΟΥ ΑΙΤ/ΝΙΑΣ

ltheodori@yahoo.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η επαφή των παιδιών προσχολικής ηλικίας με τις εικαστικές τέχνες και η δημιουργία έργων, με τα κατάλληλα παιδαγωγικά μέσα, συμβάλλει στην ολόπλευρη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους και στην συνολική μαθησιακή, συναισθηματική, κοινωνική και ηθική ανάπτυξή τους. Η συμμετοχή και αλληλεπίδραση των παιδιών προσχολικής ηλικίας σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες προσφέρει στα παιδιά πλούσια ερεθίσματα για τη καλλιέργεια της αισθητικής τους και την υιοθέτηση μιας θετικής στάσης απέναντι στον πολιτισμό και τα έργα τέχνης μεγάλων ζωγράφων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ζωγραφική αποτελεί την «τέχνη του χρώματος» και μαζί με τη γλώσσα και το χορό θεωρούνται ως οι πιο αρχέγονες μορφές έκφρασης του ανθρώπου. Από την αρχαιότητα ο άνθρωπος ένιωθε την ανάγκη να ζωγραφίζει εκφράζοντας με εικόνες τα συναισθήματα και τις ανησυχίες του.

Στη σημερινή εποχή η ζωγραφική σαν μέσο έκφρασης δεν είναι ίδια σε όλους τους ανθρώπους. Παρατηρώντας τα σχέδια και τις ζωγραφιές των νηπίων και συγκρίνοντάς τα με έργα σπουδαίων καλλιτεχνών, (π.χ. Klee, Miro, Picasso κ.ά.) θα διαπιστώσουμε αρκετές ομοιότητες, οι οποίες πολλές φορές είναι εκπληκτικές και σε τέτοιο βαθμό μάλιστα «που είναι δυνατόν να αναμείξουμε σχέδια και ζωγραφιές των παιδιών με έργα επαγγελματιών καλλιτεχνών και να ξεγελάσουμε ακόμα και φοιτητές της τέχνης όσον αφορά στις ταυτότητες των δημιουργιών τους».

Πολλοί παιδαγωγοί ασχολήθηκαν με τις εικαστικές δημιουργίες των παιδιών και ανακάλυψαν την τόσο σημαντική σημασία που έχουν για την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών.

Η συμμετοχή των παιδιών σε δημιουργικές - καλλιτεχνικές δραστηριότητες, με την κατάλληλη παιδαγωγική αξιοποίηση, μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά τόσο στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους όσο και στην υποστήριξη της μαθησιακής τους προσπάθειας και της συνολικής τους ανάπτυξης.

Η ενασχόληση των παιδιών με καλλιτεχνικές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο συμβάλλουν τόσο στην αφύπνιση και καλλιέργεια της δημιουργικότητας και της αισθητικής τους ευαισθησίας, όσο και στην ψυχοκινητική, συναισθηματική, κοινωνική και ηθική ανάπτυξη. «Στηρίζονται λιγότερο ή περισσότερο σε μια νοητική διαδικασία, η οποία μέσω της συμβολικής λειτουργίας επιτρέπει στο νήπιο να εκφράζεται ελεύθερα και δημιουργικά» (Piaget).

Επομένως μέσω των ποικίλων αισθητικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων επιτυγχάνεται η πολύπλευρη και σφαιρική έκφραση του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα νιώθει ιδιαίτερη χαρά, εκφράζει την ανθρώπινη ύπαρξή του, προβάλλει τον εαυτό του, υπερνικά τις δυσκολίες του, εκτονώνεται ψυχικά, εξωτερικεύει τα συναισθήματά του και γενικά αναπτύσσει δημιουργική δραστηριότητα για την αυτοέκφραση και ανάπτυξή του.

Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα τα παιδιά δημιουργούν δικά τους έργα τέχνης εκφράζοντας τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους και ευαισθητοποιούνται συναισθηματικά τόσο για τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι εκφράζονται, όσο και για την σπουδαιότητα της Τέχνης για τον πολιτισμό μας.

Προσφέροντας στα παιδιά καλλιτεχνικά ερεθίσματα όχι μόνο ενεργοποιούμε το δημιουργικό τους ενδιαφέρον για τα έργα τέχνης, αλλά τους δίνουμε την ευκαιρία να εκφραστούν με απόλυτη ελευθερία διευρύνοντας έτσι τις προσδοκίες τους όσον αφορά την τέχνη και την πολιτισμική της συνέχεια μέσα σε ένα κλίμα αλληλοβοήθειας, αλληλεγγύης και αμοιβαίας εκτίμησης.

Υλοποίηση Προγράμματος

Βαθμίδα Εκπαίδευσης: Νηπιαγωγείο

Τάξεις: 2 μεικτά τμήματα (νήπια-προνήπια)

Αριθμός μαθητών: 25

Χρονολογία εφαρμογής: 2021-2022

Διάρκεια: 10 συνεδρίες (με χρονική διάρκεια της κάθε συνεδρίας 45 λεπτών)

Στόχοι - επιδιώξεις

Ο βασικότερος σκοπός του σχεδίου εργασίας είναι τα παιδιά να μπορέσουν να εκτιμήσουν την αξία των έργων τέχνης ως μέσο έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων και να ανακαλύψουν την σημαντική και πολιτισμική αξία της Τέχνης για τον κόσμο μας.

Διδακτικοί Στόχοι

- Να έρθουν σε επαφή με έργα μεγάλων ζωγράφων και να εκτιμούν την αξία της τέχνης ως μέσο έκφρασης.
- Να αναπτύξουν την παρατηρητικότητά τους.
- Να παρατηρούν, αναγνωρίζουν και ονομάζουν τα σχήματα μέσα από πίνακες ζωγραφικής.
- Να αναγνωρίζουν λέξεις και να τις αντιστοιχίζουν με εικόνες.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού.
- Να αρχίσει να κατανοεί ότι η τέχνη είναι μέσο έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων και να υιοθετεί θετικές στάσεις προς τα έργα τέχνης.
- Να γνωρίσει διάφορα είδη τέχνης, καθώς και έργα μεγάλων ζωγράφων διάφορων πολιτισμών.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε με τη μέθοδο project. Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων στηρίχθηκε στη βιωματική μάθηση και στην ομαδοσυνεργαστική διδασκαλία. Τα παιδιά με ενεργητικό και βιωματικό τρόπο ήρθαν σε επαφή με έργα μεγάλων ζωγράφων, πειραματίστηκαν με διαφορετικά υλικά και τεχνικές, ερεύνησαν και χρησιμοποίησαν τις εμπειρίες και τις ιδέες τους ως στοιχείο καλλιτεχνικής έκφρασης.

Πεδία σύνδεσης με τα προγράμματα σπουδών:

Παιδί και γλώσσα: Μέσα από την ερμηνεία και την παρατήρηση των πινάκων ζωγραφικής, τους αυτοσχεδιασμούς και τα θεατρικά δρώμενα με βάση αυτούς, την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.

Παιδί και Μαθηματικά: Προσεγγίζουμε μαθηματικές έννοιες μέσα από έργα τέχνης.

Παιδί και Περιβάλλον: Τα έργα τέχνης βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν τον κόσμο που τα περιβάλλει με τον πιο μαγικό τρόπο.

Παιδί – Δημιουργία και Έκφραση: Ζωγραφική, κατασκευή εκθεμάτων, θεατρικό παιχνίδι, μουσικοκινητικά παιχνίδια, παιχνίδια ρόλων, αυτοσχεδιασμός, δραματοποίηση.

Παιδί και Πληροφορική: Συλλογή πληροφοριών και εικόνων μέσα από το διαδίκτυο, καταγραφή των δεδομένων, δημιουργία υλικού ηλεκτρονικής μορφής.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- Ξυλομπογιές, Δαχτυλομπογιές, Κηρομπογιές, Τέμπερες
- Ριζόχαρτο, Γκοφρέ χαρτί, Βελουτέ χαρτί, Κομφετί και σερπαντίνες
- Αλουμινόχαρτο, Χαρτιά περιτυλίγματος, Πινέλα
- Μπλοκ με φύλλα για ζωγραφική με τέμπερες, Χαρτόνι κάνσον, μολύβια, Ψαλίδια
- Εποπτικό υλικό (πίνακες ζωγραφικής)
- Η/Υ, ποντίκι, πληκτρολόγιο, ηχεία όπου επισκεφθήκαμε διάφορες σελίδες σχετικές για να μάθουν περισσότερα για τον καλλιτέχνη και τα έργα του.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

1^η δραστηριότητα

Στόχος: Να γνωρίσουν τα παιδιά την αξία της ζωγραφικής και την προσφορά της στην πολιτισμική κληρονομιά.

Υλοποίηση: Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα της τρίτης ηλικίας εμπλουτίστηκε η γωνιά των εικαστικών με αντίγραφα πινάκων του μεγάλου ζωγράφου Γεώργιου Ιακωβίδη όπως οι πίνακες «Παππούς και εγγονός», «Τα πρώτα βήματα», «Η αγαπημένη της γιαγιάς». Στη συνέχεια κατόπιν διεξοδικής συζήτησης τα παιδιά εξέφρασαν το ενδιαφέρον να δημιουργήσουν δικούς τους πίνακες και αναζήτησαν με τη βοήθεια της νηπιαγωγού πληροφορίες στο διαδίκτυο σχετικά με τη ζωή και του έργου του συγκεκριμένου ζωγράφου.

2^η δραστηριότητα

Στόχος: Να παρατηρήσουν πίνακες που απεικονίζεται η λαϊκή τέχνη και κουλτούρα και να συγκρίνουν τον τρόπο ζωής των ανθρώπων του χθες με το σήμερα.

Υλοποίηση: Στα πλαίσια της ενότητας “25^η Μαρτίου 1821” είδαμε τον πίνακα ζωγραφικής του Γιάννη Τσαρούχη με τίτλο: “Η Μεγαρίτισσα” και παρατηρήσαμε την ενδυμασία της γυναίκας. Στη συνέχεια συγκρίναμε το ντύσιμο των ανθρώπων εκείνης της εποχής με το τώρα και επισημάναμε ομοιότητες και διαφορές. Πιο συγκεκριμένα αναφέραμε τα είδη ρούχων, ποιοί τα φτιάχνουν και με ποια υλικά, τα σχέδια που υπήρχαν παλιά και τώρα. Τα παιδιά με διάφορα υλικά προβήκανε στην κατασκευή μιας παραδοσιακής στολής εμπνευσμένα από τον συγκεκριμένο πίνακα.

3^η δραστηριότητα

Στόχος: Να αντιλαμβάνονται και να αναπαράγουν συγκεκριμένα γεωμετρικά σχήματα.

Υλοποίηση: Προβάλλαμε στα παιδιά τον πίνακα ζωγραφικής του Βασίλι Καντίνσκι με τίτλο “ Μαλακό-σκληρό” και τους ζητήθηκε να αναγνωρίσουν ποια σχήματα και γραμμές υπάρχουν στον πίνακα. Έπειτα έγινε καταμέτρηση, ομαδοποίηση και σειραθέτηση των σχημάτων. Στο τέλος προτείναμε στα παιδιά να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους και να δημιουργήσουν με τα παραπάνω σχήματα το δικό τους σχέδιο όπως δάσος, άνθρωπο μεγάλο, πανί ενός πλοίου, ένα σπίτι κτλ.

4^η δραστηριότητα

Στόχος: Να αναπαραστήσουν με την κίνηση το περιεχόμενο ενός πίνακα

Υλοποίηση: Αφού διαλέξαμε τον πίνακα του Γ. Ιακωβίδη “ Παιδική συναυλία” ρωτήσαμε τα παιδιά τι παρουσιάζει ο πίνακας και τι φανταζόμαστε ότι συμβαίνει πριν από τη σκηνή που αποτυπώνει ο ζωγράφος και τι μετά. Φτιάχνουμε μια ιστορία σχετική με τον πίνακα και μετά προτρέπουμε τα παιδιά να αναπαραστήσουν με κίνηση την ιστορία, χωρισμένα σε ομάδες. Με τη χρήση μιας μαράκας ο πίνακας είναι έτοιμος να ζωντανέψει. Το 1^ο χτύπημα αποδίδουν θεατρικά αυτά που φαντάστηκαν ότι συνέβησαν πριν από τη σκηνή που απεικονίζεται στον πίνακα. Στο 2^ο χτύπημα δίνουμε το σύνθημα να σταθούν ακριβώς όπως οι πρωταγωνιστές του πίνακα. Στο 3^ο χτύπημα οι πρωταγωνιστές μας δείχνουν τι φαντάζονται ότι συμβαίνει μετά τη σκηνή του πίνακα.

5^η δραστηριότητα

Στόχος: Να γνωρίσουν με τη βοήθεια κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού αντιπροσωπευτικά έργα ζωγράφων με διαφορετική τεχνοτροπία.

Υλοποίηση: Διαβάσαμε στα παιδιά την ιστορία “Το φανταστικό τσίρκο” την οποία φαντάστηκε η Παυλίνα Παμπούδη βλέποντας κάποιο από τα έργα του Πικάσο. Στη συνέχεια ρωτήσαμε τα παιδιά ποια χρώματα χρησιμοποιεί ο ζωγράφος, ποιο είναι το χαρακτηριστικό που τον κάνει να ξεχωρίζει από άλλους ζωγράφους, τα έργα των οποίων έχουμε δει. Μπορούμε να ζωγραφίσουμε και εμείς σαν τον Πικάσο; Δώσαμε στα παιδιά διάφορα υλικά και δημιούργησαν τους δικούς τους πίνακες.

6η δραστηριότητα

Στόχος: Να ζωγραφίσουν με εναλλακτικούς τρόπους χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα ζωγραφικής Tux Paint

Υλοποίηση: Στη γωνιά του Η/Υ η νηπιαγωγός εξηγεί στα παιδιά τον τρόπο λειτουργίας του λογισμικού Tux Paint. Στη συνέχεια καλεί τα παιδιά ανά ομάδες και τα προτρέπει να γίνουν μικροί ζωγράφοι δημιουργώντας το δικό τους έργο. Στο τέλος τα παιδιά εκτυπώνουν το έργο τους και στη ολομέλεια τα παρουσιάζουν.

7η δραστηριότητα

Στόχος: Να συνθέτουν παζλ καλλιεργώντας τις οπτικό - κινητικές τους δεξιότητες.

Υλοποίηση: Με το πρόγραμμα jigsaw puzzles διαλέγουμε έναν πίνακα και φτιάχνουμε το δικό μας παζλ. Αφού επιλέγουμε το σχήμα και τον αριθμό των κομματιών αποθηκεύουμε την εικόνα στην επιφάνεια εργασίας του Η/Υ και παίζουμε το παζλ που δημιουργήσαμε.

8^η δραστηριότητα

Στόχος: Να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις εντυπώσεις τους από την επίσκεψη σε πινακοθήκη.

Υλοποίηση: Προκειμένου τα παιδιά να δουν από κοντά έργα αξιόλογων και αντιπροσωπευτικών καλλιτεχνών της χώρας μας αποφασίσαμε να επισκεφθούμε την πινακοθήκη του Ι. Μόραλη στην Άρτα. Τα παιδιά παρατήρησαν τους πίνακες, επέλεξαν αυτό που τους έκανε εντύπωση και σημειώσαμε το αγαπημένο τους. Καταγράψαμε τις εντυπώσεις των παιδιών στο προσωπικό τους CD για να έχουν ένα ενθύμιο από την πρώτη τους επαφή με το χώρο της πινακοθήκης.

9η δραστηριότητα

Στόχος: Να καλλιεργήσουν το ομαδικό πνεύμα και να μάθουν να συνεργάζονται.

Υλοποίηση: Με την ολοκλήρωση του προγράμματος αποφασίστηκε η πραγματοποίηση έκθεσης ζωγραφικής στον αύλειο χώρο του σχολείου με τους πίνακες που δημιούργησαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Με τη χρήση διαφόρων υλικών τα παιδιά δημιούργησαν μια ομαδική πρόσκληση για το κάλεσμα των γονέων , φίλων, συγγενών στα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής του σχολείου.

Αξιολόγηση Προγράμματος

Τα παιδιά αγκάλιασαν τα έργα τέχνης με γνήσιο ενδιαφέρον, τα ζωντάνεψαν, απέκτησαν προσωπική σχέση με τους δημιουργούς τους. Υπήρχε απίστευτη ανταπόκριση και συμμετοχή από τα παιδιά σε όλη την διάρκεια του προγράμματος. Μέσα από τις δραστηριότητες τα παιδιά εκφράστηκαν, συνεργάστηκαν, αλληλεπίδρασαν μεταξύ τους, καλλιέργησαν τη φαντασία τους, απέκτησαν γνώσεις και δεξιότητες και υιοθέτησαν μια θετική στάση απέναντι στα έργα μεγάλων ζωγράφων και την Τέχνη γενικότερα. Η ενασχόληση των παιδιών με την εικαστική αγωγή ενδυνάμωσε τις γνωστικές, αντιληπτικές και συναισθηματικές λειτουργίες του παιδιού. Είναι αποδεκτό ότι η επαφή με κάθε μορφή τέχνης αναπτύσσει την αισθητική εμπειρία του ατόμου και καλλιεργεί τη δημιουργική του ικανότητα καθώς και την ικανότητά του για κριτικό στοχασμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Α. Λ. Κ. ΚΟΦΦΑΣ, *Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο -(Θεωρία και πράξη)*, Αθήνα, 1989.
- ΑΠ. Ν. ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ, *Ζωγραφική - Γλυπτική - Χαρακτική*, εκ Gutenberg, Αθήνα, 2001, τόμος Γ
- ΑΠ. Ν. ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ, *Εικαστικές δημιουργίες I μέσα από την παρατήρηση- Ιδέες -Σκέψεις -Προτάσεις δραστηριοτήτων*, εκ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2002.
- Γ.Μ. ΤΡΟΥΛΗΣ, *η αισθητική αγωγή του παιδιού στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο*, εκ Γρηγόρη, Αθήνα, 1991.
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ -ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ, *Βιβλίο δραστηριοτήτων για το νηπιαγωγείο*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1987.
- Πηγές: <http://www.kindykids.gr/art/art-paintings/635-pinakes-zwgrafikis-sximata.html>
<https://www.kindergartenstories.com/2016/08/teaching-shapes.html>

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ